

JOZEF CSERES

Janet Laurence: After Nature

Annotation: In his reflective essay Jozef Cseres puts the 2019's "After Nature" exhibition by Janet Laurence in The Museum of Contemporary Art Australia, Sydney into a broader environmentalist context. He considers the Laurence's interdisciplinary work for the excellent contribution to the current visual culture in Australia. In the centre of the text as well as of the exhibition stands the spectacular multimedia installation *Theatre of Trees* (2018 – 2019), commissioned by and created *in situ* for the museum. According to Cseres, tree as an object, medium, image, concept, sign, or token serves as a main metaphorical as well as metonymic transfer of the installation. Laurence's penetrative sight sees in tree the most apparent and acute „signal of change“, it penetrates its natural and cultural envelope. She scans the microcosm of tree putting it to the relation with particular ecosystem and with human factor. Through tree she express her ecological opinion, trying to provoke also the viewer to share it. Cseres characterizes the creative credo of the artist as the interdisciplinary, multimedia, often organic-processual representation of life with emphasize to the diversity, variability, adaptability and regeneration potential of it forms.

Jozef Cseres (b. 1961) lectures on aesthetics and the philosophy of music, visual arts and intermedia at the Masaryk University in Brno (Czech Republic). The problems of symbolism, the structural relations between music and myth, the problem of representation in arts, the intermedia and multimedia, and the experimental and improvised music stand at the centre of his research and theoretical interest. He is the author of several books and many studies, essays, articles, reviews and translations. Aside his scientific and pedagogic carrier, Cseres is active also as a curator and publisher. Under his artistic nickname HEyeRMEarS he balances on the borders between the discursive and non-discursive modes of expression and between art and games in performances, installations, audio-visual collages and various intermedia. He has realized and presented his works and projects at the conferences, exhibitions, festivals and symposia in many European and Asian countries and USA. He lives in Brno, Czech Republic.

hermear@hotmail.com

JOZEF CSERES

Janet Laurence: After Nature

Anotácia: Jozef Cseres vo svojej eseji dáva výstavu *After Nature* Janet Laurenceovej (Múzeum súčasného umenia v austrálskom Sydney, 2019) do širšieho environmentálneho kontextu. Interdisciplinárnu prácu autorky považuje za vynikajúci príspevok k súčasnej vizuálnej kultúre v Austrálii. Centrom textu i výstavy je veľkolepá multimediálna inštalácia *Divadlo stromov* (2018 – 2019), ktorú Laurence vytvorila ako inštaláciu in situ priamo pre priestor múzea. Podľa Cseresa slúži strom ako objekt, médium, obraz, pojem, znak alebo znamenie, ako hlavný metaforický aj metonymický transfer inštalácie. Prenikavý zrak autorky vidí v strome najvýraznejší a najakútnejší „signál zmeny“, preniká svojím prirodzeným a kultúrnym obalom. Skenuje mikrokozmos stromu, ktorý ho spája s konkrétnym ekosystémom a ľudským faktorom. Prostredníctvom stromu vyjadruje svoj ekologický názor a snaží sa k nemu primäť aj diváka. Cseres charakterizuje tvorivé krédo umelkyne ako interdisciplinárne, multimediálne, často organicko-procesné zastúpenie života s dôrazom na rozmanitosť, variabilitu, prispôsobivosť a regeneračný potenciál jeho foriem.

Janet Laurence pri príprave výstavy *After Nature*. Foto: Jacquie Manning.

Dielo Janet Laurenceovej patrí nesporne k vrcholom vizuálnej kultúry v Austrálii. Múzeum súčasného umenia Austrália (MCA Australia) v Sydney ocenilo jeho význam spektakulárnou výstavou *After Nature*,¹ ktorú sprevádzala rovnomenná výpravná publikácia. Zostavila ju a kľúčovým biograficko-kunsthistorickým textom do nej prispela kurátorka Rachel Kent. Výstava i veľkoryso navrhnutá a ilustrovaná kniha sú hodnotným vkladom do nanajvýš aktuálnej interdisciplinárnej diskusie o budúcnosti našej planéty. Naliehavosť témy umocnili rozsiahle dlhotrvajúce lesné požiare v okolí Sydney, ktoré vypukli niekoľko mesiacov po skončení výstavy a spôsobili biologickú katastrofu a nevyčísliteľné environmentálne škody.

Ateliérom Janet Laurenceovej je voľná príroda. Služí jej ako nevyčerpatelný myšlienkový a materiálny zdroj, realizačné médium a experimentálne laboratórium, kde konštruuje a testuje poeticko-etické vízie, reflektujúce dlhodobý i aktuálny stav prírodnej skutočnosti. Používajúc exaktné i vágne metódy umelkyňa ponúka príťažlivú vizualizáciu zjavných i tušených dôsledkov pokročilého antropocénu a prostredníctvom nej vyzýva verejnosť k neodkladným aktivitám, ktoré by akcelerovali regeneráciu našej planéty. Príkladom jej angažovaného postoja bola komplexná inštalácia *Theatre of Trees* (*Divadlo stromov*; 2018 –2019), vytvorená *in situ* pre MCA Australia. Dômyselne a pedantne koncipované dielo, priestorovo i esteticky dominujúce celej výstave, pozostávalo zo štyroch navzájom prepojených sektorov – *Forest: Theatre of Trees* (*Les: Divadlo stromov*), *Wonder: Herbarium* (*Div: Herbár*), *Knowledge: Library* (*Poznanie: Knižnica*) a *Desire: Elixir Lab* (*Túžba: Laboratórium elixíru*). Centrom inštalácie bol eponymický valec oddelený od ostatných, koncentricky umiestnených sektorov kruhovým, zo stropu spusteným polopriesvitným závesom, ktorý zároveň slúžil ako projekčné plátno. Diváci doň mohli vstúpiť a stratit sa v inscenovanom labyrinte audiovizuálneho „divadla stromov“. Zatiaľ čo *Herbár* a *Knižnica* pripomínali skôr starodávne kabinety kuriozít, *Laboratórium* slúžilo ako stánok modernej alchymie, kde sa návštevníci empiricky oboznamovali s biochemickou podstatou prírodných liečiv rastlinného pôvodu. Voľba liečivých rastlín nebola náhodná, Laurence s nimi často pracuje ako s metaforou liečby planetárneho biosystému.

Hlavným metaforickým i metonymickým transferom inštalácie (a možno aj celej tvorby umelkyne) je však strom. Strom ako objekt, médium, obraz, pojem, znak či token. Animované a personifikované stromy tancujú, krvácajú, vysychajú, ľudia do ich kmeňov vyrývajú posolstvá a túžby, drevo im slúži ako najbežnejší výrobný nástroj a materiál, pôdorys inštalácie kopíruje letokruhy stromu, herbár, knižnica i laboratórium sú zaplnené dendrologickými objektmi a odkazmi, umelkyňa stromy štepí a ošetruje. Jej prenikavý pohľad vidí strom ako najzjavnejší a najakútnejší „signál zmeny“, preniká jeho prírodným i kultúrnym obalom. Skenuje mikrokozmos stromu, usúvzťažňuje ho s príslušným ekosystémom i ľudským faktorom. Laurence prostredníctvom stromu vyjadruje svoj ekologický názor a snaží sa k nemu primäť aj diváka. V *Divadle stromov* strom prestáva byť izolovanou entitou či organizmom, a nie je to ani jednoduchý symbol; je to nástroj mýtickéj transfigurácie i biologickej metamorfózy. Na jednej strane symbolicky reprezentuje život a vitálnu energiu, na druhej nesymbolicky stelesňuje a animuje pojem našej identifikácie s prírodou. Sme ako stromy. Dýchame, rastieme, rozmnožujeme sa, naše telá uchovávajú génové informácie ako letokruhy drevnej hmoty, poskytujeme ochranu a prístrešie, starneme, odumierame. Strom je stromom poznania (údiv, poznanie, túžba), ale aj úložiskom pamäti (letokruhy) a laboratóriom produkujúcim životodarný kyslík, o ktorý sa nezištne delí so živočíšnymi druhmi vrátane nás ľudí. Strom môže byť podobne ako človek silný i ľahko zraniteľný. Presne ako v aktualizovanej inštalácii *Heartshock* (*Srdcový šok*; 2008/2019), ďalšej dominante výstavy, kde na vyťatom strome z buša umelkyňa aplikovala medicínsku kuratelu (ošetrené a obviazané rany, transfúzne kapiláry) a zároveň odhalila autentické aborigénske kresby vyryté do jeho kmeňa a konárov. Kultúra sa predsa

¹ Výstava sa konala od 1. marca do 10. júna 2019.

Janet Laurence: Divadlo stromov: Túzba: Laboratórium exelíru, 2018 – 2019. Foto: Jacquie Manning

A Love Story

Flowers and flying foxes come together every year with beautiful timing and exquisite generosity, giving each other great kisses that bring forth new generations. ON ONE SIDE OF THIS KISS IS A COHORT OF GENERATIONS: Eucalypts, Corymbias and other members of the Myrtaceae family. The trees put out bright, showy, perfumed flowers because they need to be pollinated and, in turn, many of them need outcrossed pollination. They do best when their pollen is taken from tree to tree by some creature. ON THE OTHER SIDE, FLYING FOXES ARE HIGHLY SITUATED AND HAVE EXCELLENT NIGHT VISION THAT IS ESPECIALLY ADAPTED TO LIGHT COLOURS, AND HAVE FORAGING PATTERNS THAT LEAD THEM MOVING FROM TREE TO TREE ACROSS WIDE AREAS. THEY OFTEN TRAVEL MORE THAN A THOUSAND KILOMETRES PER NIGHT, AND MANY TRAVEL IN LARGE GROUPS OF UP TO SEVERAL KILOMETRES PER HOUR. THESE PRIMITIVE BUT ABUNDANT POLLEN AND NECTAR ATTRACTANTS WHICH WHICHEVER FLYING FOXES GO ALONG WITH BRING AND BRING TO THE SLEEPY LEAFY NEXT MORNING.

Richard Rose

The Word for World is Still Forest

Interactions 4

Who will save the forests?

The world dies from each absence of the universe. The universe, as the questioner and player, is not here and, the entire universe, things and feelings, is not each being, neither in the fabric of its substance. Every quantum of every being of the world, understood, feels itself, and through which it exists. And every quantum of every being of the world causes all the bodies of the world to feel and think themselves differently. When a being is absent, the world is not all of a sudden, and it is not a healthy universe. Each time a quantum disappears, it is a piece of the universe of existence that disappears.

from *It Is on Earth World That Has Disappeared*, Vincenzo Caputo, translated by Matthew Caputo

Tasmania is burning

another global firestorm in the form of Tasmania's ancient Gondwanan rainforest forest and the woodland alpine heathlands are at profound and immediate risk because of climate change

Richard Flanagan MacLennan

Australia is on the world's list of global deforestation - the only one in the developed world.

LOST
Kaiti Teitaki

Tree Alphabets

Three sets of stylized tree symbols arranged in a grid.

Cunoniaceae

There is a language older by far and deeper than words. It is the language of bodies, of hands on bodies, which are stone, flesh and bones, which are stone. It is the language of dancing gesture, of physical memory. We have forgotten this language. We do not even remember that it exists.

— Donald J. Jensen

Janet Laurence: Divadlo stromov: Poznanie: Knižnica, 2018-2019. Foto: Jacquie Manning

Richard Flanagan, *The Overstory*

Janet Laurence: Srdcový šok, 2008/2019. Foto: Jacquie Manning

Janet Laurence: Dýchanie zhlboka: Resuscitácia pre útes, 2015 – 2016. Foto: Jacquie Manning

zrodila z prírody a bez nej nemôže existovať, čo nám príroda dáva najavo čoraz naliehavšie a vehementnejšie. Obnoviť a udržať makrokozmičko-mikrokozmičku rovnováhu v zdevastovanom svete je preto jednou z najakútnejších úloh kultúry, ktorá sa sprenaverila pôvodným funkciám a zdegenerovala na estetizované repetície a komodity.

Výstava *After Nature* síce pôsobila ako aktuálna a celistvá *site specific* inštalácia, ale Laurencovej dielo predstavila s retrospektívnym zreteľom a v celej šírke médií a praktík, s ktorými pracuje. Čo do počtu vystavených diel nebola veľká; obsahovala iba jedenásť prác z rokov 1991 – 2019, no vzhľadom na ich priestorové médium a dômyselne koncipovanú inštaláciu celej výstavy bola rozsiahla. Kurátorka Rachel Kent spolupracuje s umelkyňou už dve desaťročia, čo sa zdarne podpísalo pod koncepciu, kvalitný výber diel i formu ich prezentácie. Vzhľadom na autorkin spôsob myslenia, charakter jej diela a štýl práce je nepochybné, že výstavný projekt pre MCA Australia bol výsledkom úzkej tandemovej spolupráce. Nielen ťažisková inštalácia *Divadlo stromov*, ale celá prehliadka pripomínala súčasné interdisciplinárne múzeum, vťahujúce návštevníkov do umelecko-edukačného multimedialného environmentu, kde sa bizarný kabinet kuriozít (*Wunderkammer*) stretáva s osvietenským konceptom prírodovedného múzea (*Naturhistorisches Museum*) na paradigmaticky novej, environmentálnej báze. Napríklad majestátna inštalácia *Deep Breathing: Resuscitation for the Reef (Dýchanie zhlboka: Resuscitácia pre útes; 2015 – 2016)*, pozostávajúca z pôsobivého alchymického zátišia ukážok a preparátov vzoriek podmorského života v trojúroveňovej vitrínovej konštrukcii umiestnenej uprostred miestnosti, bola doplnená veľkoformátovou videoprojekciou na stene, ktorá preexponovanými zábermi *in vivo* prehlbovala divácke vnemy prostredia *in vitro*. Vnímanie sa tu dostalo do rovnováhy s myslením a estetický pohľad a umelecká

Janet Laurence: Dýchanie zhlboka: Resuscitácia pre útes, 2015 – 2016. Foto: Jacquie Manning

Janet Laurence: Celulárne záhrady: Kde začína dýchanie, 2005. Foto: Jacquie Manning. Celok a detail

štylizácia splynuli s exaktným muzeologickým až štatistickým spôsobom prezentácie bez toho, aby sa umelkyňa uchýlila ku konceptuálnej skratke. Naopak, účinný kumulačný efekt spôsobil, že divák odchádzal environmentalisticky poučený a inšpirovaný a neriešil, či a do akej miery stimulovalo jeho poznanie umenie alebo exaktnejšia disciplína. Je zrejmé, že Laurence si je vedomá skutočnosti, že príroda je najväčšia umelkyňa a vďaka rozmanitosti a účelovej distribúcii svojich výtvorov sa o estetiku akosi postará sama. Samozrejme, v empatickej súčinnosti s človekom, bez perцепného a recepčného potenciálu, ktorého by estetika ani nebola možná.

Aj diela staršieho dáta, ako *Solids by Weight, Liquids by Measure (Tuhé látky podľa váhy, kvapaliny podľa mierky; 1993)* z cyklu *Periodická tabuľka* alebo *Cellular Gardens: Where Breathing Begins (Celulárne záhrady: Kde začína dýchanie; 2005)*, integrovali konceptuálny prístup s estetickým vo vizuálne atraktívnych asamblážach. Vzhľadom na procesuálny charakter a časovú obmedzenosť použitých organických materiálov musia byť niektoré Laurencovej práce pochopiteľne reinstalované a aktualizované, ale flexibilita média a poetická efemérnosť len prospieva ich nadčasovej výpovedi. Tou je interdisciplinárna, multimediálna a často aj organicko-procesuálna reprezentácia

života s dôrazom na rozmanitosť, premenlivosť, prispôbivosť a regeneračný potenciál jeho foriem, čo by sme v podstate mohli pokladať za celoživotné tvorivé krédo umelkyne.

Jozef Cseres (1961) prednáša estetiku, filozofiu hudby, výtvarného umenia a intermédií na Masarykovej univerzite v Brne. V centre jeho výskumu a teoretického záujmu sú problémy symbolizmu, štrukturálne vzťahy medzi hudbou a mýtom, problém reprezentácie v umení, intermédií a multimédií a experimentálna a improvizovaná hudba. Je autorom niekoľkých kníh a mnohých štúdií, esejí, článkov, recenzií a prekladov. Popri vedeckom a pedagogickom pôsobení je tiež kurátorom a vydavateľom. Pod pseudonymom HeyeRMEarS balansuje na hranici medzi diskurzívnymi a nediskurzívnymi spôsobmi vyjadrovania, medzi umením a performanciami, inštaláciami, audiovizuálnymi kolážami a rôznymi intermédiami. Svoje diela a projekty realizoval a prezentoval na konferenciách, výstavách, festivaloch a sympóziách v mnohých európskych a ázijských krajinách a v USA. Žije v Brne v Českej republike.

hermear@hotmail.com